

ПРАЦЯ В УКР. РОБ. ДОМІ В ВІННІПЕГУ ЯК МИ КОЛЕКТУВАЛИ НА УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ ДІМ В ВІННІПЕГУ.
(СПОМИН З 1918 РОКУ.)

Український Робітничий Дім в Вінніпегу, будучи головним центром Стіварищення Української Робітничий Дім, одначасно служив для просвітньо-організаційних цілей українського робітництва в Вінніпегу.

Українські робітники в Вінніпегу найбільше користуються праці при Укр. Роб. Домі в Вінніпегу. Тяжко наскоро подрібно зсумувати все те, що було зроблено на організаційним, культурно-освітнім і мистецьким полі в Укр. Роб. Домі в Вінніпегу за минулих п'ять літ.

Скільки зборів різних робітничих товариств в ній відбулося протягом того часу? Скільки прочитано лекцій, зроблено докладів, устроено пропагандових та виборчих мітингів? Скільки відбулось масових мітингів скликаних в різних справах, як от в справі помічника голодомочим в Радянських Республіках, в справі несення ім технічної допомоги і т. ин. Скільки відбулось різних протестівних мітингів? Не було майже й одної важкої події в життю й боротьбі робітництва, яка не обговорювалась би публично з платформи Українського Робітничого Дому в Вінніпегу.

Український Робітничий Дім в Вінніпегу є тим життєвим нервом свідомого робітництва, що відчував в собі всі його побіди й поразки і відповідно реагував на них.

Шо робив Український Робітничий Дім в Вінніпегу за п'ять літ свого істновання на полі української штуки, музики й пісні, про це говорить за себе самі дані. По скромним підрахунку — на сцені Укр. Роб. Дому відіграно за п'ять літ 215 представлень. З того числа — 137 представлень відіграно драматичними силами при самім Українським Робітничим Домі, а 78 силами інших українських драматичних гуртків в Вінніпегу.

Після років ці представлення представляють ся так: в 1919 році відіграно — 56 представлень, в 1920 році — 56 представлень; в 1921 році — 37 представлень; в 1922 — 25 представлень; в 1923 році — 34 представлень; а від початку 1924 року до нинішнього дня — 7 представлень.

Концертів за цих п'ять літ улаштовано 69 і то, за винятком двох, всі власними силами співацького і музичних гуртків при Укр. Роб. Домі.

Пісня й музика почали ширше розвиватися в Укр. Роб. Домі тільки від 1921 року, бо коли на 1919 і 1920 р.р. припадає всего лише 10 концертів, то в 1921 році улаштовано вже 13 концертів, в 1922 році — 14 концертів, а в 1923 році — 27 концертів. Від початку 1924 року відбулось вже 5 концертів.

Велике число представлень в перших трох роках, а відтак їх раптове пониження в 1922 році пояснюється тим, що деякі інші українські товариства в останніх роках грали вже у власних будинках. Однак на Укр. Роб. Домі це не тільки не відбилося, але наоборот, освободило сцену для власних сил. Від того часу сцена вечерами почала служити для проб співу, музики, мітингів тільки для драматично-співацького гуртка при Укр. Роб. Домі.

І так ми бачимо: в 1920 році драмгурток Укр. Роб. Дому відіграв 18 представлень; драмгуртки інших товариств відіграли 38 представлень. І за той рік устроено всего тільки 3 концерти. Коли-ж в 1922 році сцена Укр. Роб. Дому почала служити виключно для власних сил, то в тім році драматично-співацький гурток при У.Р.Д. дав вже 24 представлень і 14 концертів; а в 1923 році розвивав свою працю до 34 представлень і 27 концертів. Або іншими словами — перевищає 1920 рік, коли на сцені Укр. Роб. Дому виступали драмгуртки 7-ох українських товариств.

У всі вище згадані вистави не увійшли такі дрібні підприємства, як розіграшки, підчас яких часто відігравалися однокатівки, або дрібні концерт-мітинги і т. ин.

В Українським Робітничим Домі є 1.000 крісел. На представлення люди приходять як коли, і як на яке представлення. Це вже залежить від штуки і від часу року. Часами є лише половина салі людей, а часами люди вертають до дому з браку місця. Як що ми хочемо хоч приблизно знати, скільки людей перебувало на представленнях в Укр. Роб. Домі за п'ять літ, ми, на шкоду самим собі, наповним салю на кожне представлення о-три четвертих.

Значить, на кожне представлення прибуло 750 осіб, а всіх представлень відбулось 215. Це нам говорить, що за п'ять літ представлення в Укр. Роб. Домі відвідало 161.250 осіб.

Концертів за останні лише три роки відбулось 59 і салія завжди була переповнена. Це нам говорить, що концерти музичних і співацьких сил при Укр. Роб. Домі за три роки відвідало околo 59 тисяч осіб. А якщо додати 10 концертів з 1919 і 1920 р.р., то всі концерти в представлення в Укр. Роб. Домі за п'ять літ відвідало, приблизно 230.250 осіб.

До цього не вчислюється мітингів, лекцій, розіграшок і інших підприємств. До цього не вчислюється товариських сходів, що їх є двоє, троє а часами й більше кожного тижня. До цього не вчислюється і місячних зборів різних товариств.

А дівтора? Адже-ж кожного вечера, а деколи й днями відбувається тут школа для поверх двох соток маленьких робітничих діточок. Є діти, що вирости й виховалися при Укр. Роб. Домі. Таксамо кілька разів на тиждень відбуваються проби діточих мандолинових оркестрів.

Як відомо вже читачам, недавно відбувся в Укр. Роб. Домі П'ятий З'їзд Стіварищення Укр. Роб. Дім. Це значить, що в Укр. Роб. Домі відбулось вже п'ять з'їздів українського робітництва й фармерства Канади.

При Укр. Роб. Домі найшла собі приміщення й робітничий преса та література, що є найважливішою і найсильнішою зброєю організованого українського робітництва і бідного фармерства Канади.

І коли-б все це зсумувати — перед нами стане велика, просто колосальна просвітньо-освідомяюча і організаційна праця, пророблена протягом п'ять літ в Укр. Роб. Домі в Вінніпегу для добра українських трудових мас Канади.

Так! Український Робітничий Дім своє завдання виконав! Цінах п'ять літ стояв він на сторожі інтересів українських трудових мас Канади і поза її кордонами. Стояв непохитно як вірний сторож. Ворожі бурі пронеслися над ним і не захитали його вірності тій ідеї, служити якій він був побудований. Ось, недавно на него і на ціле Стіварищення, яке він репрезентує, вороги старалися кинути брехнями, наклепами, старалися очернити роботу, що в ній провадиться, перед цілим суспільством Канади, старалися навіть піднести його о два поверхи вище — і замовкати. Не поверхами високий Український Робітничий Дім, але ідеєю, якій він служить.

Про Український Робітничий Дім в Вінніпегу знають українські робітники й селяне в Галичині, Буковині і на Рад. Україні. Український Робітничий Дім в Вінніпегу є тим смолоскином, що освітає трудовим українським масам шлях до кращого майбутнього.

Хай живе Український Робітничий Дім в Вінніпегу! Хай живуть його молодші сестри — Українські Робітничі Дому в Канаді! Хай живе Стіварищення Українським Робітничий Дім!

Страшно стало товаришам в Едмонтоні, коли вони довідалися, що українські робітники в Вінніпегу рішили будувати будинок, що має коштувати шось поверх 30 тисяч доларів. — Страшна сума! — сказали вони.

Тоді і в голову не приходило нікому, що ця будова коштуватиме 72 тисячі доларів.

— Та вже вінніпегські товариші знають, що роблять — рішили Едмонтонці. Рішили і більшість розіслав по роботах, бо це-ж була весна.

А так десь між літом а осіню, саме тоді, як фармерам потрібно було на живна робітників, почали "наші" вертати до "своїх столиць" — Едмонтону. Вернув тоді до Едмонтону і я з Форт МекМорей, куди їздив "додобувувати" МекАртурув залізницю, яка недобудована ще й до цього часу.

Товариші в Едмонтоні сказали, що отримали повідомлення, що т. Попович з дружиною в дорозі до Едмонтону і просить, шоби підготувати концерт, або якесь підприємство для збирання жерв на будову Укр. Роб. Дому в Вінніпегу.

— Треба шось зробити — кажуть товариші — а тут нема з ким. Добре, що хоч ти приїхав — кажуть до мене.

Бачите, "дирігентом" був я в ті часи. Однак мені було не до дирігентства, бо добродій МекАртур шоб заплатит за роботу, те забрав назад за доставу мене з Форт МекМорей до Едмонтону. Отож співаєм на порожній жолудок якось не тее...

Завдяки "зв'язкам" і "прогресії" товаришів, вдалося мені дістати на два тижні роботу — "обфенцовувати" протом едмонтонський "ексєкшн гравнд".

Гаразд. Робота кипить на два фронти: і хор організується і... свині не будуть рити "ексєкшн гравнд".

Темео "Гамалію" і просимо бога, шоби Попович задержався на фармах, що хоч тижень, бо "Наш отаман Гамалія" не тільки не "завзятий", але таки дуже поганенький.

А нам таки не хочеться вдарили лицем в болото перед вінніпегськими гостями. А до того ми ще й наслухалися, що т-ка Попович — знаменита співака... А у нас — біднячки два сопрани на цілий хор!

— Кріпїмся хлопці! — кажу я і онучі, якими були пообмовували пальці (бо шкіра зіізла від дроту), аж свистять в повітрі від "диріговання". "Гей гей, море гей, Реви скелі домай, Поїдемо в гості".

Здається, шо поїдемо ми з своїм "Гамалію" під дурного хату — каже один з співаків.

— "Шаран" — поспіпає на него зі всіх боків. — Крає як ворона!

Аж ось приїхали й гості. Все в русі. Треба зібрати якнайбільше на будову Укр. Роб. Дому.

— Едмонтон завсіди був горою, треба й тепер не піддається — кажуть хлопці.

Кипить робота цілий тижень: пікік, "Зазуляста Корова", концерт зі всіми додатками, як вибір королевої і т. и.

А в тодішніх умовах таки тяжко було працювати. Товариство Самообразовання — без хати, довкола вороги, шпіони, воєний год час був.

А все-ж таки наслідок — о-коло 800 доларів на Укр. Роб. Дім в Вінніпегу.

Та на заході Канади світ не сходитьсь кино в Едмонтоні. Є ще й поза Едмонтонем, і там також живуть українські робітники.

Зарядили ми концерт в майнерській місцевості — Кардїф. З едмонтонського хору їду лише я. Приїздаємо. Лізімо на горішке, під самі банта якогось старого деревляного будинку. В низу пул-рум. Підлога-стелі вложена так, що ми свобліжно обсервуємо, шо робітяться в пул-румі.

Зібралось кількадесят робітників і робітниць. Всіляди Стеля потріскує, а т-ка Попович співає "Цвітка дрібная модала неньку", відпихаючи від себе якусь дитинча, що смикало її за спідницю, а ми моїмо бога, шоби т-бай-форі не поломилася і ми не полетіли в пул-рум.

Т-ка Попович скінчила і аж декше зітхнула. Черга на мене й Поповича. У нас на програмі дует — "Де ти бродиш моя доле". Лізімо на підвищення... Так, там і підвищення було... і вхопившись руками за банти починаємо:

"Де ти бродиш моя доле"... Якось щасливо з неба кризь віконце відсуквала дояя блядіжкам свої дулі і ми опускаємо п'янтформу.

Гремить промова... Колекта. А після колекти терет: "Ре-вуть стогнуть гори хвилі". Як ревіли ті гори і хвилі, про це не хочу говорити, але, коли ми — Попович, Поповичева і я — вчепились бантів і одно другого, виводили — "За що бже милосердий нам послав ці муки" — виходило досить реально.

Знова в Едмонтоні, Поповичам тяжко захопіла на кір дитина, чотири-літній дівчинка. Дальша подорож утруднена.

Рішено: т. Попович сам їде на Бруа, а т-ка Попович лишеться в Едмонтоні з хорою дитиною.

Поїхав. А на другий день вернувся. Товариші на Бруа сказали, що вони не від мачучі і хочуть концерту. Попович до мене:

— Їд, товаришу, до Бруа, підготуй там хор, а ми пристроїмо дитину в шпиталі і на суботу приїдемо туди також.

Іду. Від седи до суботи маю "підготувати" на Бруа хор. (Бачиш, Кошице, як плається пролетарське мистецтво?)

Зібрався в щельті відіду У.С. ДП. гурт майнерів і починаюмо переводити "анкєту", які хто ліни знає. Нічого не входить, бо "кожий хоче своєй".

Присвоюю ролю "диктатора" і пропоную "своєю": "лучше було, лучше було не ходить". Згода. За кілька хвили все дівтора місцевості Бруа обступила нашу щельту та й обсаки не лишилися пачинними і підтягують за нами. А ми "хором" витинаємо:

"Лучше было, лучше было не ходить, Лучше было, лучше было не любить, Лучше было, лучше было тай не знать, Чем тепер, чим тепер забувають".

Воно й справді може "лучше" було тай не знаць, чим так співаєм, але "забувають" бруацьким мешканцям того концерту не так то легко. Коли я через рік приїхав на Бруа до роботи, то англійські підлітки куди-б не йшли, то все співали:

"Бучер бил, бучер бил..." Так вони "перекладли" на англійську мову "лучше было, лучше было..."

Але до діла. В п'ятницю прибуди Поповичі. Я відрепортував наш "триденний" успіх. Протемонстрували ми своє "мистецтво"; тенорів підірпнили ми о-собою Поповича і в суботу вечером на п'янтформу майнерської салі.

Концерт випав на причуд гарно. Певно, шо Бруа такого не чув ще ні до нас, ні після нас. Крім сольо-співів т-ки Попович і хоральних тонок, троє нас — Попович, я і якийсь грекокатолицький дячок — виводили "секстет". "Гей на гори там жєнці жнуть".

Хоч та пісня розложена на чотири голоси, але ми в трох відіпвали її на шість голосів. Бо "наш" дячок сам співав чотирма голосами, тільки не тим, яким мав співати.

Не можна не згадати про деклямацію, яку виволосив т. О. Ш. Деклямував він шось з творів Руданського і здається деклямував перший раз в життю.

— Ти не знаєш, чи то люди сміялися з моєй деклямації, чи з моїх колін? — питає він мене по концерті. — Чому ти не сказав мені, шо таке буває з колінми декляматора? Я був-би зв'язав їх, а то якесь пропа-сниця трясла ними. Мені здавалося, шо всі люди дивилися на мої коліна.

Та як би там не виглядав мистецький бік, який, зрештою, виглядав не так вже але хоч би з того зглядю, шо між нами була т-ка Попович, але матеріальний успіх прикрасив неопісане мистецтво. Бо на Бруа ми зібрали на Український Робітничий Дім поверх 700 доларів.

Віхали ми з Бруа. Поповичі співають до Едмонтону — до хорої дитини, яку вони лишили в ізоляційному шпиталі, а я згодався сам повернутися з Едсону на Мавтейн Парк і Брєз'ю брєчч.

Іду, а в ті часи їздити було не так легко. Всюди треба мати "перміт", рєгїстраційні картки. Я, як "Russian", не мав цих документів, але це мене не спасало.

Якось мені вдалось "благополучно" дібратись до Кадомін. З ліхом-бідною сколектував я там \$40.00. Сідаю на потяг і думаю вступити ще на Брєз'ю брєчч. Сів, оглядаюся, а червонокафтанник (поліцай) за плечима.

Глянув він на мене, моргнув, усміхнувся... Я й собі усміхнувся... Треба придержуватись "етикету".

Аж мій червонокафтанник встє, підходить до мене і — Гало!

— Гало! — Куди їдеш? — До Едмонтону.

— Звідки? — З Кадомін.

— Покажи папєри. А у мене їх чорт має. Хіба, шо одна маленька однорозово-рєгїстраційна картка.

Сів добродій коло мене і почав господарити в моїх кишєнях без жадної церемонії. Забрав рєгїстраційну, забрав спис жєртводавців, перекона-тролював колекту, забрав відбитку статута Стєв. У.Р.Д. і все так любезно розмовляє зі мною. А на Колспур попросив мене зїїзти з потягу і "загостити" до него. А від себе по-вів мене до майни, шо на 41-ий мїл. А там представив мені управителя майни як судю, а себе як свідка. І судить мене. Настоятчики. І присудили, шоби я заплатив 75 доларів за те, шо не працюю. А коли я сказав, шо у мене нема стїльки грошей, посадили мене в якусь комірчину без вікон.

Сиджу. А вонч за стїною шось радяться. Відчиняє червонокафтанник двері і питає: — Скільки ти маєш грошей? — Сорок доларів й ті не мої, але тих людей, шо зложили на Укр. Роб. Дім.

— Саухай! За твоє "дьявольне" поведєння, судія зинжує тобі кару до \$39.37. Плати, або я тебе сєйчас етатним порядком до Едмонтону? — каже поліцай.

Почухався я там де не свербїть і рішїв: залачу. Дїсташи \$39.37, поліцай сказав:

— За пів години тут буде потяг до Едмонтону. Сїдай і їд, шоби твоего духу тут не стало.

— За шо-ж я поїду, коли у мене лишилось всего. 63 центи? Дайте мені хоч на дорогу до Едмонтону!

— Добре — каже — їди за мною. Приводить, добродїї, мене не секцію і каже до секшїн-формана:

— Дай тому чоловікові роботу, шоби він заробив собі на дорогу до Едмонтону.

І сам пішов. А форман мені клап-бару в руки й — "помпуй джека" — каже.

"Помпуйв" я, поки червоный ковч не сховався за горбочком, а відтак "застрєкував".

— Яка робота, така й запла-та — сказав до мене форман. Аж ось їзза горбка синїй дїмонько лєкомотива. А по тих брєччхх "експрес" пішком ходїть. І я на ходу скочив до вагона. А вже у вагоні дїстав я зза підшивки \$20.00, шо лишилось мені за "обфенцовання ексєшн гравнд".

На другий день рану я вже в Едмонтоні. А там вже знають про мій "випадок", бо один робітник, шо їхав з Кадомін, бачч, як мене арештовано.

— Кілько заплатив, карі? — питає Попович.

— Та... всего лише \$10.00... — Не більше? — Ні.

— Гаразд. Маєш \$10.00. — Е... Та шо там... Десять доларів — пустяки... Я сам винєн, шо не умів вибєрєтисє... Так нехай моїх \$10.00 пропа-дає.

Тїхцем дозичив я в товари-ша і заплатив тє, шо сколекту-вав в Кадомін на Укр. Роб. Дім.

— Може поїдєш ще на Нор-дєг? — питає мене Попович.

— Шур! Але не нїнї! Я завтра їду до поліції і виберу "перміт", бо знова мене стрїє хапєла.

Попович ще того дня відїхав до Кєлгар, а я завтра пішов до поліції за "пермітом". А там до мене:

— Ти хто такий? Покажи документи? Ти чому не працюєш? Ти "I. W. W."?

— Панове, але-ж глянтьє на мої пальці — кажу я до них. Передав мене перший другом, другий третьому, а я коло третього в просьбу:

— Позвольте мені хоч затє-лефонувати.

Позволив. Затєлефонував я. Приїхав поручитєлі, взяли мене. Заплатив \$18.00 за "до-кументи", на основі яких я не маю права опустити Едмонтону протєгом 6 місячєв.

А ще через пару тижнїв за-боронєно у У.С.Д.П. й "Робочий Народ" і т. Попович також примущений був перєрвати свою дальшу подорож.

— Шо-ж тепер буде з будо-вою Українського Робітничого Дому в Вінніпегу? — пита-ли самі сєбе едмонтонські то-вариші? — І пощо вони почи-нали таку велику й коштовну будову? Коли-б хоч не пропала вся дотєперїшня праця?

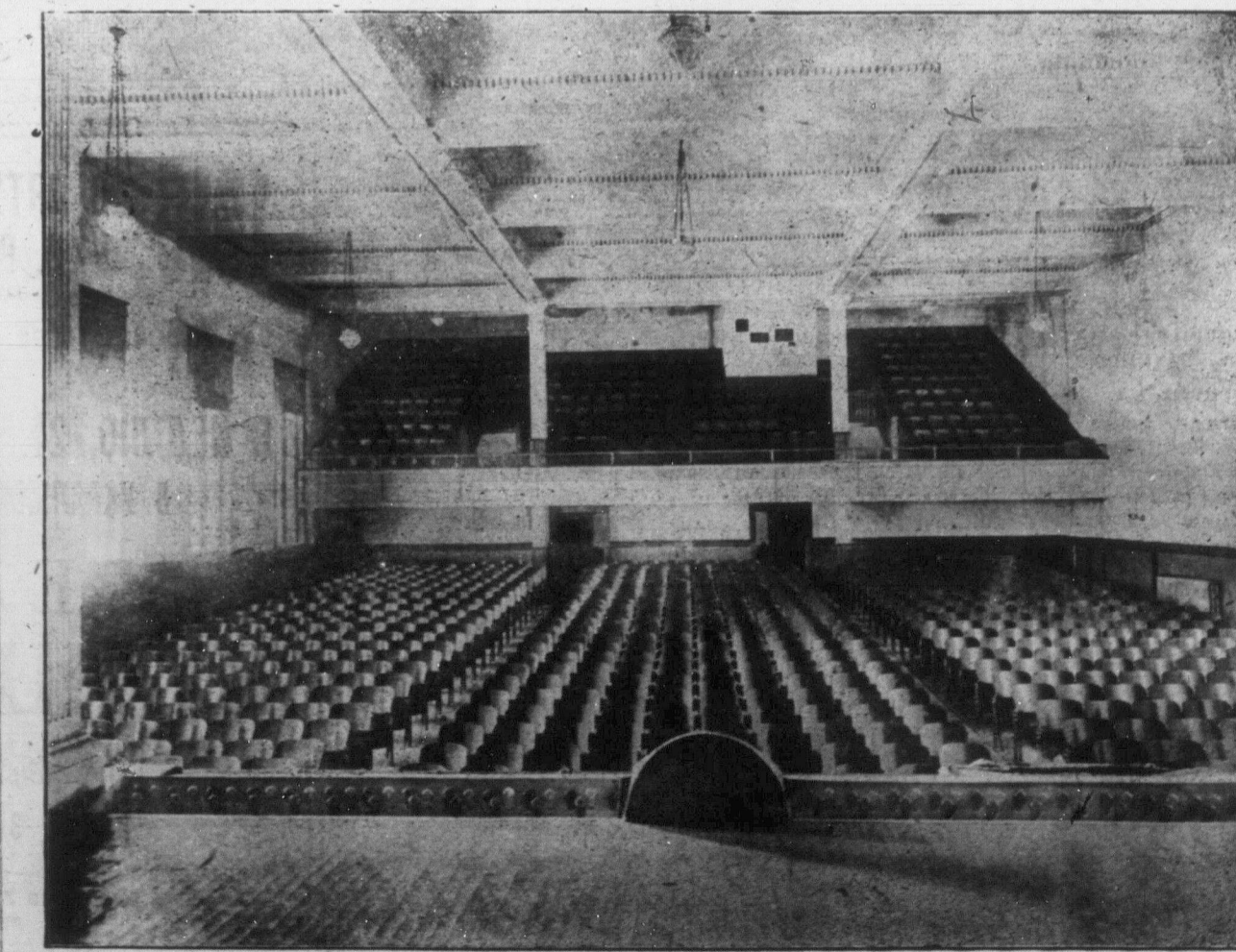
Аж якось в лютїм 1919 року отрїмує т-во Самообразовання лист з Вінніпегу, шо відбу-дєтєся формальне отворєння Укр. Роб. Дому.

І з того часу минуло 5 літ! І з того часу десєтєк робіт-ничих домїв відкрили Канаду. І в самім Едмонтонї є гарний Робітничий Дім і в Кардїфї...

Але зі всіх них найкращий, найбільш їй найштовпїший Український Робітничий Дім в Вінніпегу.

Бо він побудований за гро-ші свідомого українського ро-бітництва цілої Канади.

Валїцєв.

Нутро салі Українського Робітничого Дому в Вінніпегу, Ман.